

DIALOGURI SECUNDE

Andrei Cornea: „Trebuie să ne punem în criză“

■ Recunoașteți teatrul ca lăptositate de martor?

□ Firește. În primul rând, ca în orice artă, în teatru se regăsește, într-o formă sublimată, toată mizeria și noblețea noastră, tot gunoiul și elevata frumusețe. În al doilea rând, în teatrul contemporan, mai mult decât în formele clasice, găsim noul, reflexul evenimentelor politice ale zilei. Astfel, revenim probabil la ceea ce era cândva comedia attică, la Aristofan.

■ E un martor pasiv sau poate disloca obișnuințele, segmentele vegetative ale existenței?

□ Am îndoieli în legătură cu posibilitatea de a schimba foarte mult o situație prin artă. Teatrul se adresează unei elite, care oricum e în avans față de cel a căror sensibilitate și receptivitate reacționează doar la știri de senzație. Spre deosebire de ceea ce se întâmpla în antichitate, teatrul nu se mai înscrie într-o sărbătoare, nu mai e un fenomen vast. Totuși el poate pune probleme, poate crea polemici sau chiar evenimente care, prin reverberațiile lor, să influențeze mișcarea ideilor.

■ Poate crea un context de interogații?

□ Uneori. Cred că atunci când se montează un text clasic, întrebările se referă la limitele interpretării, la inovațiile scenice, la forța și motivația actualizării. „Ce corespondențe și ce rezonanțe se nasc din recitirea lui Cehov sau Ibsen?“ Ați văzut ce spectacol a făcut Andrei Șerban. Dintr-un punct de vedere foarte riguros și ținut în limitele obiectivității științifice, Trilogia antică poate părea șocantă. Dar ea ne stărnește să găsim un filon dionisiac al tragediei antice, pe care montările tradiționale îl pierduseră.

■ Ce dimensiune are simțul tragicului în contemporaneitate?

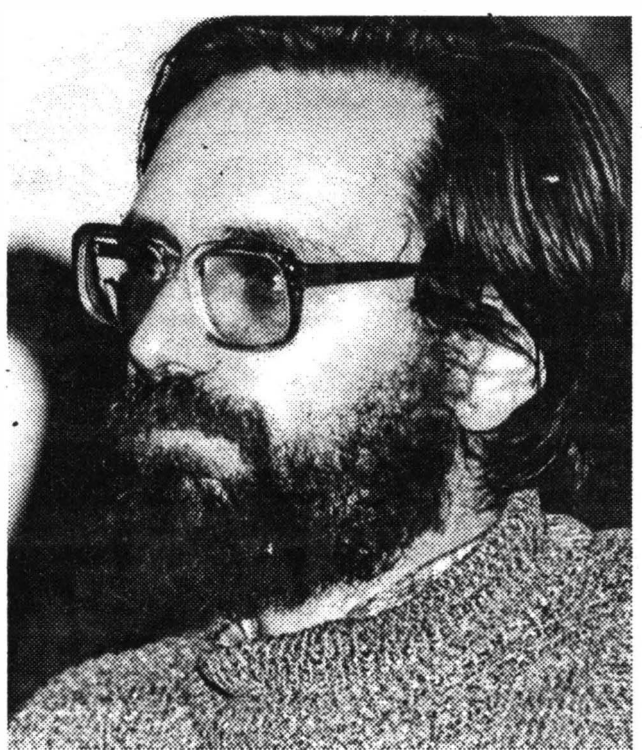
□ Nu cred că noi trăim într-un orizont al tragicului. Doar dacă am fi zădărnici de o dramă a destinului ne-am putea situa într-o astfel de zare. Omul ar trebui să se confrunte cu un destin asumat, într-un fel, de colectivitate, destin pe care să-l forțeze, împotriva căruia să se ridice, inutil însă. Sau ar trebui să existe două voințe indestructibile, și una și alta valabile în felul lor, amândouă având justificări serioase, solide, profunde în ceea ce fac (tipul de relație Antigona – Creon). Închilpuți-vă cine e Creon în societatea noastră sau în țările est-europene: un tiran oarecare, dintre cei pe care i-am cunoscut așa de bine? Greu de spus, greu de admis. Care-i sînt justificările? Care-i e statura? Pe cine putem identifica în Creon?... Chiar dacă putem găsi o Antigona...

■ Tragicul e resimțit în stări de criză...

□ Teatrul trece mai bine prin această situație decât alte genuri. Au fost spectacole bune, e o deschidere, există un schimb de oameni, un circuit al experimentului teatral. Mijloacele materiale sînt precare, dar nu numai în teatru, ci și în producția de carte bună sau în jurnalistică mai serioasă. Dar nu asta e tragic, chiar dacă ne poate face să plîngem.

■ Eugen Ionescu spunea: „Fără criză, fără amenințarea morții, nu există decât moartea“.

□ Cred că prea ne temem și ne agităm când ne declarăm în criză. Nu mă refer acum la criza economică sau politică. E fără îndoială o criză a culturii și e bine că e, pentru că se schimbă un

sistem de valori, se repun în cauză niște criterii. Ele afectează și teatrul. Dacă n-ar fi criză, dacă n-ar exista această confruntare) poate am trăi mai bine, adică mai liniștit. Dar nu am fi noi înșine. Condiția omului modern european este cea a neliniștii, a unei febre continue. Nu are posibilitatea să aștepte repausul societăților tradiționale sau orientale. Pentru civilizația europeană repausul ar însemna abandonarea propriei esențe. Întotdeauna o cultură (și cea a antichității, și cea renesanțistă) a fost cu atât mai productivă cu cât s-a pus mai mult în discuție. S-au pus în discuție miturile, apoi noile mituri (cele ale științificității, formulate de exemplu în secolul XX). Deci trebuie să ne punem în criză. Nu e mai puțin adevărat că trebuie să găsim niște soluții, nu definitive și irevocabile, ci provizorii, de îmblinzire a crizei, de apropiere a ei.

■ Societatea noastră a fost deseori pusă în relație cu un autor al derizivului, Caragiale. E singura afinitate a acestui loc și a acestui timp?

□ Cred că dacă recitim marea tradiție teatrală, tot la Shakespeare ne întorcem. Multe personaje de azi se regăsesc acolo. În ceea ce-l privește pe Caragiale, el nu e numai un autor al derizivului. E oglinda noastră care puțin deformează, strîmbă, dar nu împotriva sensului. Ea intensifică ceea ce e de fapt în caracterul nostru și în obișnuințele noastre. Caragiale le-a fost nesuferit unor inși, inclusiv celor care au făcut politica culturală și care o mai fac și azi (vezi scandalul de la Televiziune). Sigur, uneori se accentuează la Caragiale sentimentul unui comic imediat, local, greu de înțeles în altă parte. Dar asta nu-l face mai puțin important pentru noi.

■ Credeți că prin teatru se poate declanșa o „presimțire a viitorului“?

□ Întotdeauna, o capodoperă declanșează, când apare, un succes sau un scandal. După trecerea timpului, vin criticii și spun că acolo se simțea o nouă epocă, de care atunci, la vremea reprezentării, nimeni nu-și dădea seama. În orice operă genială există ceva care depășește momentul. Nu știu dacă e vorba de anticiparea viitorului sau de faptul că arta se află într-un prezent continuu, trece dincolo de prezentul fluctuant, imanent al trăirilor noastre cotidiene, ajungînd acolo unde există în lucruri un simbul de eternitate. Și atunci opera ajunge contemporană cu oricine.

ADINA BARDAȘ